

- ...Η ΦΥΣΗ ΩΣ 'ΘΕΜΕΛΙΟ' ΜΙΑΣ ΗΘΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ..... -

Η παραδοσιακή εικόνα του φυσικού κόσμου που προβάλλεται από την δυτική κοινωνία είναι βαθιά *αντιδραστική* ("τυφλή", "βουβή", "σκληρή", "φειδωλή", ή ακόμα, "ένα βασίλειο της αναγκαιότητας", μία *εχθρική "ετερότητα"* που επενεργεί πάνω στον άνθρωπο με *πιεστικό εξαναγκασμό*, εναντίον του οποίου πρέπει αυτός να αντιτάξει τις δικές του δυνάμεις του μόχθου και της πανουργίας, προκειμένου να αυτοπραγματωθεί) ' μια αδιάλλακτη σύγκρουση, ένα προμηθεϊκό δράμα: η ατίθαση "εσωτερική φύση" πρέπει να *ελεγχθεί διαμέσου της ορθολογικότητας*, ο άνθρωπος πρέπει να ανυψωθεί από την "*κτηνώδη ζωικότητα*" στην λάμψη της πνευματικής καλλιέργειας, "η φύση πρέπει να *κυριαρχηθεί*" προκειμένου να χειραφετηθεί η ανθρωπότητα...

Η αντίληψη που προβάλλει η "**Ριζοσπαστική Κοινωνική Οικολογία**" είναι θεμελιακά διαφορετική: (με τα λόγια του **M. Bookchin**) «...ο φυσικός κόσμος γίνεται σφαιρικότερα αντιληπτός ως δημιουργικός, αλληλοβοηθητικός, γόνιμος και *θ ε μ έ λ ι ο μ ι α ς η θ ι κ ή ς τ η ς ε λ ε υ θ ε ρ ί α ς*».¹

Ιδωμένες κάτω από ένα τέτοιο πρίσμα, οι *βιολογικές σχέσεις* σημαδεύονται λιγότερο καθοριστικά από τις "ανταγωνιστικές" ιδιότητες που τους καταλογίζει η *δαρβίνεια ορθοδοξία*, (μία *π ρ ο β ο λ ή τ η ς α υ θ ε ν τ ι κ ή ς ζ ο υ γ κ λ α ς - τ η ς κ α τ ά φ ω ρ α α ν ή θ ι κ η ς "ελεύθερης αγοράς" του ανθρώπινου ανταγωνισμού, της επικράτησης του ισχυρότερου*), και περισσότερο από αλληλοβοηθητικά γνωρίσματα: η *αμοιβαία συνεργασία μέσα στα πλαίσια της συμβίωσης, είναι εξίσου σημαντική και ο "ικανότερος" μπορεί να είναι εκείνος που βοηθάει περισσότερο κάποιον άλλο να επιβιώσει* (W. Trager). Προωστική, λοιπόν, ισχύς της βιοτικής εξέλιξης υπήρξε η αυξανόμενη διαφοροποίηση των ειδών και η συνάρμοσή τους σε εξαιρετικά σύνθετες και κατά βάση *αλληλοβοηθητικές, σχέσεις αμοιβαιότητας συμπληρωματικών σ υ μ β ι ω τ ώ ν*.

Στην οργανική εξέλιξη εκείνο που "εξελίσσεται" είναι κάτι περισσότερο από μία συνάντηση ενδοειδικών νημάτων, που το καθένα τους εκτυλίσσεται αυτόνομα από μόνο του διαμέσου μιας επιλεκτικής αλληλεπίδρασης "ανταγωνιστών" και "αβιοτικών" δυνάμεων που ξεδιαλέγουν τους "ικανούς" από τους "απροσάρμοστους". Εκείνο δηλαδή που λείπει από την "*Καταγωγή των Ειδών*" είναι μια *συναρμοστική* αντίληψη της ζωικής και φυτικής εξέλιξης. Η Εξέλιξη είναι η ιστορία της ανάπτυξης *ο ι κ ο σ υ σ τ η μ ά τ ω ν* (οικοεξέλιξη), δεν αποτελεί ένα γεγονός ατομικής φύσης, δεν υπάρχει εξέλιξη ενός μεμονωμένου είδους ' τα είδη *εξελίχτηκαν* ως μέρη της εξέλιξης *οικολογικών κοινοτήτων* (συνεξέλιξη). Τα οικοσυστήματα ωθούνται προς μια *διαρκώς μεγαλύτερη ποικιλία και πολυπλοκότητα*. Αυτή η λειτουργία έχει το κοινωνικό της ανάλογο στις αντιλήψεις μας για την ελευθερία.

Η ε λ ε υ θ ε ρ ί α με την πιο αρχέγονη μορφή της είναι "ήδη παρούσα στον *αυτοπροσανατολισμό της ζωής σαν τέτοιας*, και ειδικότερα στην *ενεργό προσπάθεια κάθε οργανισμού να είναι ο εαυτός του και να αντισταθεί σε οποιοδήποτε εξωτερικές δυνάμεις που αλλοιώνουν την ταυτότητά του*". Μέσα λοιπόν σ' αυτή την *αυτοκατευθυνόμενη* διαδικασία κινητικότητας και ερεθιστικότητας βρίσκεται η *εμβρυώδης μορφή μιας στοιχειώδους υποκειμενικότητας και της νοητικοποίησης* που αποφέρει τη σκέψη, τη συνείδηση και την ενδοσκοπική θέληση (και αυτό χωρίς καμία ανθρωπομορφική έπαρση). "...Κάθε οργανισμός είναι με μια έννοια "*βουλητικός*", ακριβώς όπως είναι "*επιλεκτικός*" στην ικανοποίηση των αναγκών του και "*σκοποθηρικός*" στην διαίωσιση της ευζωίας του. Μεταστοιχειώνει, οσοδήποτε αμυδρά, το θεμελιώδες χαρακτηριστικό της αυτοσυντήρησης, που τον κατατάσσει στις έμβιες μορφές, σε μια *ικανότητα να επιλέγει* μεταξύ διαζευκτικών δυνατοτήτων που ευνοούν την επιβίωσή του - *όχι απλώς να αντιδρά στα ερεθίσματα σαν φυσικοχημικό σύνολο*".

Η ζωή επομένως, δεν είναι παθητική μπροστά στις δυνατότητες εξέλιξής της, αλλά *κατευθύνεται ενεργά* προς αυτές στα πλαίσια μιας συμμερισμένης διαδικασίας αμοιβαίας παρακίνησης ' είναι *αυτοδιευθυνόμενη* στην ίδια την εξελικτική της ανάπτυξη. Η ποικιλία και η πολυπλοκότητα επιπροσθέτουν τη διάσταση των διαφορισμένων εναλλακτικών λύσεων στο απλό γεγονός της επιλογής, και σε συνδυασμό με την επιλογή, το γεγονός της ελευθερίας.

Αυτή η υποτυπώδης "*βούληση*", "*επιλογή*", "*ελευθερία*", σίγουρα δεν οι ανθρώπινες. Αν τις αντιπαραβάλλουμε, χωρίζονται από την *ικανότητα της ανθρωπότητας να συμβολίζει, να διατυπώνει, να θεσμοποιεί σχέσεις* συγκροτώντας την ανθρώπινη "*κοινωνία*" σε διάκριση από τις αυθόρμητα

¹ Marray Bookchin: "Η ριζοσπαστικοποίηση της Φύσης". (εκδ. *Ελεύθερος τύπος*), "Τί είναι Κοινωνική Οικολογία". (εκδ. *Βιβλιόπολις*), "Η σύγχρονη Οικολογική Κρίση". (εκδ. *Βιβλιόπολις*), "Ο μύθος του Υπερπληθυσμού". (εκδ. *Ελεύθερος τύπος*), "Ιεραρχία και Κυριαρχία". (εκδ. *Ελεύθερος τύπος*), "Η Οικολογία της ελευθερίας". (εκδ. *Διεθνής Βιβλιοθήκη*), Marray Bookchin - A.Roberts: "Η οικολογία και η Επαναστατική Σκέψη". (εκδ. *Ελεύθερος τύπος*)

σηματισμένες βιοτικές κοινότητες, και ακόμη από τις ικανότητες εργασίας και εγκεφαλικής δραστηριότητας που υπάρχουν σε αμυδρή μόνο μορφή στα περισσότερα είδη ζώων.

Τί μπορεί να σημαίνει *οργανικότητα*; Για τη παραδοσιακή δυτική αντίληψη η φύση διέπεται από *αδυσώπητη νομοτέλεια* ' οργανικότητα σημαίνει τη "φυλάκιση" της ελευθερίας από την "αναγκαιότητα". Όμως είναι ακριβώς μια γόνιμη φύση που σήμερα *πεθαίνει κάτω από τους εξαναγκασμούς μιας αντιοικολογικής κοινωνίας*. Οι *αξίες* που γίνονται αντιληπτές ως αυστηρά εγκεφαλικό προϊόν έρχονται σε αντίθεση με την *ανάγκη για αντικειμενικές ρίζες*.

Η *φυσική φιλοσοφία* σημαδεύεται άλλοτε από μυθικούς αρχαϊσμούς στο ένα άκρο και άλλοτε από έναν μηχανιστικό επιστημονισμό ' παρουσιάζεται η τάση να υπογραμμίζεται ο *ηθικός εξαναγκασμός*, μια ενότητα με το φυσικό κόσμο η οποία παγιώνεται από τη προσήλωση στην *ιδέα του "φυσικού νόμου"*. Αντίθετα, η *οικο-φιλosophία* αναπτύσσεται με βάση τα *συστατικά της ελευθερίας*: τον *αυθορμητισμό*, την *ποικιλότητα*, τη *γονιμότητα* και τη *δημιουργικότητα της φύσης*. Η εικόνα ακριβώς μιας διεργασιακής φύσης με τις ενοποιητικές της έννοιες της δημιουργικότητας, της αλληλοβοήθειας και μιας ελευθερίας που γεννιέται από τον *αυτοπροσανατολισμό* της ζωής, μπορεί να αποτελέσει το *υπόβαθρο για τη διατύπωση μιας «αντικειμενικής ηθικής»*. Κάτι βέβαια που δεν σημαίνει πως η φύση είναι "ηθική" με την ανθρώπινη έννοια ενός συνειδητού αυτοελέγχου ή αυτοαξιολόγησης. Η φύση δεν είναι ούτε "σκληρή" ούτε "σπλαχνική", ούτε "καλοκάγαθη" ούτε "κακόβουλη", ούτε "ευγενική" ούτε "τραχιά". Παρόμοια, *δεν είναι "ιεραρχική"* είτε "εξισωτική", "καταδυναστευτική" είτε "δημοκρατική", "εκμεταλλευτική" είτε "αγαθοεργός". Αυτού του είδους οι *ανθρωπομορφικές αναγνώσεις ενός φυσικού ήθους* είναι στην καλύτερη περίπτωση ρομαντικές ή, στη χειρότερη, θέτουν μια μυθική αντίληψη της φύσης στην υπηρεσία ολοκληρωτικών πολιτικών ιδεολογιών.

Μια *σχετικιστική ηθική* (ηθικό είναι απλώς εκείνο που είναι καλό για εμένα, άρα η ηθική μου είναι μια ηθική ως προς εμένα) είναι αναμφισβήτητα επικίνδυνη. Το πρόβλημα έγκειται στην εξεύρεση μιας *αντικειμενικής ηθικής*, αλλά ταυτόχρονα στην αποφυγή του ενυπάρχοντος σκοπέλου του αυταρχισμού. Ποια μπορεί λοιπόν να είναι αυτή η *ελευθεριακή ηθική* που θα αναπτύσσεται έχοντας σαν αφετηρία την οικολογία; Η ίδια η φυσική εξέλιξη μεταφέρει ένα ηθικό μήνυμα: *μέσα στη φυσική ιστορία δεν έχει νόημα η έννοια της ιεραρχίας* ' το βάρος δίνεται στην ποικιλομορφία. Η ανάπτυξη της ζωής θεμελιώνεται στην ανανέωση, στη δημιουργικότητα, στην αναπαραγωγή, στη γονιμότητα και όχι στον υποτιθέμενο "νόμο της ζούγκλας". Το μήνυμα είναι υπέρ της *συνεργασίας* ως μιας αναγκαίας συνθήκης για την επιβίωση.

Ενώ κάθε κοινωνία είναι μια **κοινότητα**, κάθε κοινότητα δεν είναι αναγκαστικά μια κοινωνία. Ανάμεσα στις φυτοζωικές κοινότητες και την ανθρώπινη κοινωνία υπάρχει μια διαβαθμισμένη συνέχεια ' παρόμοια, υπάρχει και μια *διαβαθμισμένη συνέχεια ανάμεσα στη φυσική αλληλοβοήθεια και την ανθρώπινη ηθική*. *Κανένα όμως από τα δύο δεν μπορεί να αναχθεί στο άλλο*. Η διαβαθμισμένη εξέλιξη από το οργανικό προς το κοινωνικό δεν συντελείται μόνο μέσω μιας επιπρόσθεσης θεσμικών δομών που οριοθετούν ξεκάθαρα την ανθρώπινη κοινωνία σε σχέση με τις φυτοζωικές κοινότητες ' συντελείται και *ιδεολογικά στο μέτρο που οι κανόνες συμπεριφοράς, οι ηθικές αξίες και τα πρότυπα πεποιθήσεων συμμερίζονται μια στενή σχέση με τα φυσικά γεγονότα χωρίς να μπορούν αναγκαστικά να αναχθούν σε αυτά*. Είμαστε *κοινωνικά όντα*, ακριβώς όπως είμαστε *κατεξοχήν γονικά πλάσματα σε θηλαστικό σώμα*. Καμιά από τις δύο αυτές ιδιότητες δεν μπορεί να διαλυθεί μέσα στην άλλη.

Η εικόνα μιας εξελισσόμενης φύσης με μια τάση προς την ποικιλότητα, βαθμούς πληρότητας και αλληλοβοηθητικά γνωρίσματα, βρίσκεται σε διάσταση με μια *ιμπεριαλιστική δυτική παράδοση βασισμένη σε σκληρούς ανταγωνισμούς και μια αίσθηση της "ετερότητας"* διαποτισμένη από *εχθρότητα*. Το βήμα από τον φυσικό αυθορμητισμό, γονιμότητα και αλληλοβοήθεια στην ανθρώπινη σκοπιμότητα, δημιουργικότητα και συνειδητή συνεργασία είναι *ποιοτικά* καθοριστικό. Οι ανθρώπινες μορφές συμπεριφοράς και η ικανότητα για νοητικοποίηση δεν στερούνται σπερματικότητας, πρέπει να τοποθετηθούν μέσα στην οργανική εξέλιξη ' όμως παραποιούνται, όταν ανάγουμε το κοινωνικό στο φυσικό με τέτοιο τρόπο ώστε η αποσαφήνισή τους να ανήκει στην γενετική ("ηθική του γονιδίου") παρά στην οικολογία.

Η «ριζοσπαστική κοινωνική οικολογία» συνηγορεί υπέρ μιας *ισορροπίας που απορρίπτει τη γενετική ηθική* χωρίς να απορρίπτει μια **οργανισμική ηθική**.

ΑΥΤΟΝΟΜΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ